

AZ UNITÁRIUS TÖRTÉNELEM NEVEZETESEBB DÁTUMAI.

Összeállította : Dr. Wilbur M. E.

A korai keresztény egyház.

- Kb. 160. Az apostoli hitvallás keletkezése.
- Kb. 260. Samosata-i Pál és Sabellius virágkora.
- 318—380. Az áriánus vita.
 - 325. A niceai zsinat : a niceai hitvallás keletkezése.
 - 380. Theodosius a szentháromság dogmájának elfogadását kötelezővé teszi.
 - 381. A konstantinápolyi zsinat elfogadja az átdolgozott niceai hitvallást.
 - 388. Az áriánizmust tiltják a Nyugat-Római Birodalomban.
 - 431. Az ephesus-i zsinat.
 - 451. A chalcedon-i zsinat.
- Kb. 460 (?) Az áthánáziuszi hitvallás keletkezése.

A reformáció kora : unitárius úttörők.

- 1509. Kálvin megszületik.
- 1510. Dávid Ferenc születése.
- 1511. Servetus születése.
- Kb. 1515. Biandrata születése.
- 1516. Erasmus görög Új-testamentuma.
- 1517. A protestáns reformáció kezdete.
- 1525. Az anabaptizmus keletkezése.
- 1526. A Grisons-ban katolikusoknak és protestánsoknak egyenlő türelmességet szavaznak meg.
- 1527. Cellarius kiadja a szentháromság dogmája ellen írt első könyvet.
- 1530. Az augsburg-i országgyűlés. Az augsburgi hitvallás.
- 1531. Servetus kiadja a *De Trinitatis Erroribus*-t.

1532. Servetus kiadja *Párbeszéd a szentháromságról* c. művét.
1539. A jezsuita rend megalapítása.
Socinus Faustus születése.
1542. Az olaszországi inquizíció megszervezése.
1550. A velencei anabaptista zsinat elfogadja Krisztus ember-voltát.
1553. Servetus kiadja a *Christianismi Restitutio*-t.
Servetus-t Vienne-ben halálra ítélik.
Servetust Genfben, október 27-én, megégetik.
1562. Socinus Laelius halála Zürich-ben.
1563. Ochino kiadja a *Párbeszéd*-et s száműzik Zürich-ből.
1564. Kálvin halála Genfben.
Ochino-t száműzik Lengyelországból s Morvaországban meghal.
1566. A svájci egyházak elfogadják a helvét hitvallást.
Gentile-t Bern-ben lefejezik.

Lengyelország és a szociniánizmus.

1546. Az antitrinitarizmus első megjelenése Lengyelországban.
1555. Gonesius támadja Secemin szentháromsági dogmáját.
1558. Biandrata Genfből Lengyelországba jön.
A pinczow-i református egyházközség antitrinitáriussá lesz.
1563. Biandrata Lengyelországból Erdélybe megy.
1564. A jezsuiták Lengyelországba jönnek.
1565. A piotrkow-i országgyűlés.
A Kisebb Református Egyház megszervezése.
1569. Rakow alapítása.
1570. *Consensus Sandomiriensis*.
1573. A *Pax Dissidentium* vallási türelmességet hoz létre.
1574. Schomann Kátéja megjelenik.
1579. Socinus Faustus Lengyelországba jön.
1588. Socinus egyesíti az összes antitrinitárius töredékeket a brest-i zsinaton.
1591. A szociniánus gyülekezeti házat Krakkóban a tömeg lerombolja.
1598. Socinust a tömeg megtámadja Krakkóban.

1598. Ostorod és Wojdowski bevezetik a szociniánizmust Hollandiába.
1604. Socinus halála Luclawice-ben.
1605. A Rakowi Káté megjelenése.
1611. Tyskiewicz Jan-t megégetik Varsóban.
1616. A szociniánus tanulókat kiűzik Altdorf-ból.
1638. A szociniánusokat kiűzik Rakow-ból.
1658. A lengyel országgyűlés kimondja a szociniánusok kiűzését.
1660. A szociniánusokat július 10-ikén végleg száműzik Lengyelországból.
1742. A szociniánusok utolsó üldöztetése Hollandiában.
1784. A kolozsvári szociniánus egyházközség feloszlik.
1811. A szociniánusok kivesznek Poroszországban.

Erdély.

1510. Dávid Ferenc születése.
1540. János Zsigmond születése.
1555. Dávid lutheránus lesz.
1557. Dávid lutheránus püspök lesz.
A tordai országgyűlés egyenlő türelmességet biztosít protestánsok és katolikusok számára.
1558. Arany Tamás könyvet ad ki a szentháromság dogmája ellen.
1563. Biandrata Lengyelországból Erdélybe jön.
A tordai országgyűlés a kálvinizmust is türelemben részesíti.
1564. Dávid református püspök lesz.
1566. Dávid nyíltan ellenezni kezdi a szentháromság dogmáját.
A szentháromságról vita folyik Gyulafehérvárt és Tordán.
1568. Vita a szentháromságról Gyulafehérvárt, március 8—17.
Kolozsvár unitáriussá lesz.
Dávid sikerrel szónokol a türelmesség mellett a tordai országgyűlésen.
Dávid unitárius püspök lesz.
Az unitárius egyház Erdélyben megalakul.
1569. Vita a szentháromságról Nagyváradon, október 10-15.

1571. Az unitárius egyház jogait a marosvásárhelyi országgyűlés megerősíti.
 János Zsigmond március 14-ikén meghal.
1574. Alvinczi Györgyöt a szentháromság tagadásáért Magyarországon felakasztják.
1578. Socinus Bázeltől Kolozsvárra jön.
1579. Dávidot újítás miatt elítélik s börtönében november 15-én meghal.
1603. Székely Mózes csatában elesik.
1638. *Complanatio Deesiana*.
1660. A lengyel száműzöttek megérkeznek Kolozsvárra.
1691. A *Diploma Leopoldinum*.
1693. Az unitáriusok elveszítik kolozsvári iskolájukat.
1716. Az unitáriusok elveszítik a kolozsvári nagy templomot.
1780. II. József türelmi rendelete megjelenik.
1781. Szent-Ábrahámi *Summa Theologiae*-ja nyomtatásban megjelenik.
1821. Az angol és az erdélyi unitáriusok felfedezik egymást.
1857. Az osztrák kormány megkísérli tönkretenni az unitárius iskolákat.
1873. Budapesten unitárius egyházközség alakul.

Anglia.

- Kb. 1380. Wyclif Biblia-fordítása.
1525. Tyndale Új-testamentuma.
1534. Az angol reformáció.
1550. A külföldiek egyházközsége Londonban megalakul.
1551. Dr. van Parris Györgyöt megégetik.
1565. Aconzio *Stratagems of Satan*-ja megjelenik.
1612. Legate Bartholomew-t és Wightman Edward-ot megégetik.
- 1615—6. Biddle János születése.
1647. Biddle *XII. argumentum*-a.
1648. Biddle *Hitvallás*-a.
- 1651—2. A Rakowi Káté-t kiadják Londonban, de megégetni rendelik.
1654. Biddle *Kettős Káté*-ja.
1655. Biddle száműzetése a Scilly Islands-re.

1662. Act of Uniformity. (Egyöntetüségi törvény).
 1662. Biddle halála, szeptember 2-án.
 1677. Az eretnekek megégetésére vonatkozó törvényt eltörlik Angliában.
 1687. Nye: *Az unitáriusok rövid története* c. munkája.
 1689. Toleration Act. (Türelmi törvény).
 1695. Locke: *A kereszténység észszerűsége* c. munkája.
 1698. Blasphemy Act. (Az istenkáromlásra vonatkozó törvény).
 1702. Emlyn: *Humble Inquiry*-ja.
 1703. Emlyn-t Dublin-ben börtönbe vetik.
 1712. Clarke: *A szentháromság dogmája a Szentírásban* c. műve.
 1719. Az áriánus vita Exeter-ben. A Salter's Hall Assembly.
 1723. Lindsey Theophilus születése.
 1733. Priestley József születése.
 1766. Blackburne: *Confessional* (A gyóntató szék) c. műve.
 1772. A Feathers' Tavern Petition.
 1774. Lindsey megnyitja az Essex Hall Chapel-t április 17-én.
 1783. A Szentírás megismerését előmozdító társaság.
 1791. A Unitarian Book Society.
 Zavargások Birmingham-ben.
 1794. Priestley kivándorol Amerikába.
 1804. Priestley halála.
 1806. A Unitarian Fund.
 1808. Az Új-testamentum javított kiadása.
 1813. A Blasphemy Act eltörlése.
 1817. A Wolverhampton Chapel ügye.
 1819. Az unitáriusok polgári jogait előmozdító társaság.
 1825. A Britt és Külföldi Unitárius Társulat megalapítása május 26-án.
 1828. A Test és a Corporation Act eltörlése.
 1830—42. A Lady Hewley ügy.
 1844. A disszenter templomokra vonatkozó törvény.
 1871. Az angol egyetemek eltörlik hallgatóik vallásának megvizsgálását.

Amerika.

1740. A Great Awakening. (A nagy felébredés).
 1785. A King's Chapel liturgiájának megváltoztatása.

1805. Sherman : *Egy Isten egy személyben* c. műve.
Ware Henry-t Harvard Hollis-professzorává választják.
1815. Az „*Amerikai unitarizmus*” megjelenése.
- 1818—20. A Dedham ügy.
1819. Channing baltimore-i beszéde.
1825. Az Amerikai Unitárius Társulat megalakul, május 26-án.
1838. Emerson-nak a Divinity School-ban tartott beszéde.
1841. Parker South Boston-ban tartott beszéde.
1852. A Western Unitarian Conference megalakul.
1865. A National Conference of Unitarian Churches.
1867. A Free Religious Association.
1875. A Year-Book vita.
1890. A National Alliance (Országos szövetség).
1896. A Young People's Religious Union. (Ifjak vallásos egyesülete).
1908. A National Federation of Religious Liberals.
1919. A Laymen's League (Világi férfiak ligája).
1925. A General Conference egybeolvad az Amerikai Unitárius Társulattal.

